

MEDICINĂ SOCIALĂ ȘI MANAGEMENT SANITAR

PROBLEME CONCEPTUALE DE DEZVOLTARE A TELEMEDICINII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Oleg Lozan

Scoala de Management în Sanatate Publica

Summary

The article discussed a concept of development of telemedicine in the Republic of Moldova. The concept determines the role and place of telemedicine in the structure of health services and sets priority directions for telemedicine development, considering the development of the Republic of Moldova and the process of European integration of the country.

Rezumat

Prezentul articol pune în discuție concepția de dezvoltare a telemedicinii în Republica Moldova, determină rolul și locul telemedicinii în structura serviciilor de sănătate, stipulează direcțiile prioritare de dezvoltare a acesteia, luând în considerare etapa de dezvoltare a Republicii Moldova și obiectivul ei de aderare la Uniunea Europeană. Articolul dat se referă la telemedicina ca mod de utilizare a tehnologiilor informaționale pentru furnizarea serviciilor medicale și schimbul informației medicale între utilizatori^[i].

Descrierea situației

Procesul dezvoltării societății informaționale în Republica Moldova se bazează pe Strategia Națională de Edificare a Societății Informaționale “Moldova electronică”, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 255 din 9 martie 2005. Compartimentul e-Sănătate din Strategia menționată prevede necesitatea implementării telemedicinii în sistemul de sănătate.

Pe parcursul ultimilor ani se constată o creștere importantă a utilizării TIC^[ii] în sistemul de sănătate. Au fost elaborate și se implementează sisteme informaționale administrative pentru medicina primară, asigurările în medicina, Sistemului Informațional Automatizat “Nomenclatorul de stat al medicamentelor”, managementul în domeniul transfuziei sângelui (inclusiv sisteme informaționale pentru gestionarea Registrului național de evidență a donatorilor și Registrului informațional de produse sangvine), monitorizarea și evaluarea Programului național de control și profilaxie a tuberculozei.

Cu toate că există acces universal la TIC, doar 110 instituții medicale au acces la Internet de bandă largă, fixă și mobilă și doar șapte instituții utilizează TIC pentru circulația informației și datelor între instituțiile medicale. Neținând la faptul că, numărul personalului medical care utilizează TIC este în creștere, în prezent doar 12% dintre medici utilizează Internetul și 18% - computerul în activitatea sa profesională.

În prezent, în sistemul de sănătate al Republicii Moldova se implementează proiecte-pilot telemedicale în domeniile perinatologiei, neurologiei și oftalmologiei. Cooperarea între Ministerul Sănătății și operatorii de telefonie mobilă a adus la realizarea proiectului de comunicare pentru prevenirea gripei pandemice A (H1N1). Videoconferințele telemedicale și suportul educațional, bazat pe Web, se utilizează în instruirea profesională la distanță. Cu suportul videoconferințelor medicilor și studenților au acces la lecții internaționale regulate în diferite domenii medicale specializate.

Importanța TIC pentru sporirea calității și accesibilității la serviciile medicale crește cu fiecare an. Toate țările Uniunii Europene au adoptat strategii naționale în cadrul efortului comun al Comunităților Europene, menționate într-un sir de documente supranaționale de politici în domeniu, elaborate de Comisia Europeană între anii 2000-2009. Până la finele anului 2011,

tarile-membre ale UE sunt obligate sa evalueze situatia si sa adopte reglementari nationale în domeniul accesului la serviciile telemedicale, inclusiv acreditarea, responsabilitatea, modalitatile de rambursare a serviciilor, confidentialitatea si securizarea datelor.

Documentele mentionate urmaresc optimizarea utilizarii resurselor sistemului de sanatate, prin introducerea serviciilor telemedicale. Prin intermediul tehnologiilor telemedicale se îmbunatatesta comunicarea între furnizorii de servicii medicale si sporeste accesul pacientilor la informatia despre sanatate.

Prin Comunicatul COM(2008) 0689 din 4.11.2008 „Telemedicina pentru beneficiile pacientului, sistemului de sanatate si societatii”, Comisia Europeana subliniaza importanta telemedicinii, iar pentru implementarea benefica a serviciilor telemedicale propune tarilor-membre facilitati largi, ce tin de edificarea încrederii si acceptarii serviciilor telemedicale, introducerea claritatii legale, solutionarea problemelor tehnice de compatibilitate si standardizare, precum si facilitarea dezvoltarii relatiilor economice de piata în domeniu.

OMS, pe lînga suportul consultativ, acordat în sustinerea eforturilor tarilor în dezvoltarea telemedicinii, desemneaza organizatii care poseda capacitati de expertiza telemedicala si pot servi drept centre de referinta pentru dezvoltarea telemediciniiⁱⁱⁱ. Resursele OMS pot fi utilizate pentru identificarea prioritatilor, elaborarea politicilor e-sanatate si telemedicinii, fortificarea bazei legislative, normative si etice în domeniul utilizarii informatiei de sanatate, diseminarea experientei despre practicile de excelenta în domeniu si facilitarea implementarii programelor tehnice la nivel national.

Varietatea tehnologiilor telemedicale implementate cu succes include toate nivele de deservire medicala, de la sanatate publica pâna la chirurgia robotica, de la furnizarea serviciilor economic efective si accesibile pentru comunitati din zone geografice dens populate pâna la furnizarea serviciilor medicale de calitate în localitati greu accesibile si în conditii critice.

Scenariul de bază

În curs de dezvoltare continua, în prezent, sectorul de sanatate se confrunta cu neajunsuri si probleme legate, atît de accesibilitatea si calitatea serviciilor de sanatate, cît si de organizarea procesului de deservire medicala a populatiei. Sumarul scurt al problemelor include distribuirea neuniforma a personalului medical pe teritoriul Republicii Moldova; diferente în nivelul de pregatire profesionala a specialistilor din mediul rural si urban; aportul traditional înalt al serviciului de urgenta, ce duce la pierderea timpului critic pentru salvarea vietii pacientilor; insuficienta instrumentelor pentru asigurarea în masura deplina a controlului calitatii si volumului serviciilor de sanatate prestate; pacientii din mediul rural, comparativ cu cei din localitatile urbane, au un acces geografic scazut la servicii de sanatate de înalta performanta oferite de institutiile municipale si republicane, fapt ce influenteaza inegalitatea accesului, calitatii si costurilor serviciilor medicale pentru ei; sistemele de management a maladiilor cronice, monitorizare la distanta si îngrijire la domiciliu sînt slab dezvoltate; sistemele de management a situatiilor exceptionale, calamitati naturale si catastrofe tehnogene nu dispun de toate instrumente necesare si utile pentru salvarea persoanelor în caz de situatii exceptionale.

Procesul de pregatire profesionala a personalului medical necesita o corelare permanenta cu cerintele în crestere a sistemului de sanatate, totodata fiind limitate posibilitatile de consultare si instruire profesionala continua la distanta. Formarea profesionala continua a personalului medical utilizeaza în prezent metode, care nu asigura în masura deplina continuitatea instruirii profesionale si implica cheltuieli considerabile neasociate (lipsa îndelungata de la locul de munca, costul calatoriilor si cazarii personalului medical aflat în deplasare etc.) în procesul de instruire.

Capacitatile sistemului de sanatate asigura o continuitate slaba a informatiei medicale între diferite nivele de deservire. Nivelul de constientizare si acceptare de catre personalul medical a serviciilor telemedicale este limitat.

Instrumentele existente de informare a populatiei despre starea sanatatii, prevenirea maladiilor si promovarea sanatatii, nu sunt suficiente pentru ameliorarea starii de sanatate a

populatiei, luând în calcul cresterea morbiditatii si mortalitatii din cauza maladiilor cronice nontransmisibile, transmisibile si amploarea raspândirii deprinderilor daunatoare.

Exista un decalaj important între cererea si oferta de informatii si servicii de sanatate în reseaua Internet. Mai mult de o treime din utilizatorii de Internet din Republica Moldova sunt nevoiti sa caute informatii despre sanatate în reseaua Internet^[iv], p.23], în afara spatiului informational national, pentru ca prezenta institutiilor medicale nationale în retea nu depaseste 5%^[v], iar sursele nationale de informatii utile de sanatate sunt limitate.

Chiar daca majoritatea partenerilor pentru dezvoltarea telemedicinii au fost identificati, cooperarea în domeniu între ei este insuficienta, ceea ce nu permite coordonarea eficienta a procesului complex de dezvoltare a telemedicinii în prezent.

Nivelul de cooperare profesionala si stiintifica internationala a institutiilor medicale si a medicilor din Republica Moldova este insuficient, inclusiv cooperarea transfrontaliera între institutiile medicale si personalul medical, precum si accesul la sursele internationale de date medicale pentru desfasurarea activitatii profesionale si stiintifice.

Căile de dezvoltare a telemedicinii

Serviciile de telemedicina reprezinta o totalitate a proceselor securizate de înregistrare, transmitere, receptionare, prelucrare, stocare si analiza a informatiilor si datelor medicale, cu formularea ulterioara a diagnosticului si recomandarilor pentru tratamentul medical necesar, furnizarea directa a serviciului medical sau de instruire la distanta, utilizând TIC disponibile.

Prin introducerea serviciilor telemedicale de consultanta, de monitorizare a pacientilor, de instruire la distanta a medicilor, pacientilor si populatiei pot fi solutionate multe dintre problemele existente în domeniul sanatatii.

Luând în considerare necesitatea abordarii integrate a problemelor legate de dezvoltarea telemedicinii, importanta ei sociala si impactul economic, experienta internationala, se propune dezvoltarea urmatoarelor domenii telemedicale cu introducerea lor în practica clinica:

- implementarea serviciilor de consultanta telemedicala în asistenta medicala la diferite nivele (asistenta medicala primara, spitaliceasca si prespitaliceasca);
- crearea serviciilor de monitorizare la distanta si îngrijire la domiciliu, prin utilizarea TIC pentru persoanele în etate, bolnavii reconvalescenti, pacientii cu maladii cronice, persoanele cu dizabilitati, gravide si mame tinere;
- introducerea metodelor moderne de instruire la distanta, cu utilizarea tehnologiilor telemedicale de videoconferinte si Web în formarea profesionala a personalului medical;
- crearea serviciului telemedical pentru situatii exceptionale;
- utilizarea larga a retelei Internet si serviciilor de telecomunicatii în programele de Sanatate Publica;
- crearea si întretinerea paginilor - Web a IMSP, cu efortul comun la MS si institutiilor medicale;
- elaborarea standardelor si normelor de etica de prezentare a informatiei medicale si prestare a serviciilor telemedicale în reseaua Internet.

Este necesar de mentionat, ca pentru implementarea sarcinilor specificate este importanta asigurarea unei infrastructuri corespunzatoare, ce va cuprinde conectarea IMSP la linii de comunicatii suficiente, dotarea cu echipament informational performant si dispozitive medicale moderne si compatibile, cu posibilitatea înregistrarii, stocarii, transmiterii, receptionarii, analizei informatiilor si imaginilor digitale în reseaua telemedicala a Republicii Moldova.

Stimularea cooperarii internationale în domeniul telemedicinii are o deosebita importanta. Tehnologiile informationale ca baza a telemedicinii, ofera posibilitatea de conlucrare strânsa între medicii din diferite tari cu comunicarea si transferul eficient al informatiei medicale. Experienta arata ca dezvoltarea cooperarii internationale între medicii din domeniile clinice cu utilizarea telemedicinii contribuie la cresterea calitatii si accesibilitatii serviciilor medicale cu reducerea concomitenta a costurilor în mai multe cazuri.

Dupa cum se observa, directiile de dezvoltare se refera la diferite domenii ce tin de sanatate si TIC. Experienta internationala arata multitudinea aplicariilor, reusite si falimentate, ale telemedicinii în sectorul sanatatii. Modul participativ de organizare a procesului de coordonare si monitorizare a dezvoltarii sprijinului telemedical în sectorul sanatatii este semnificativ pentru asigurarea utilizarii optimale a resurselor disponibile, continuitatea si integritatea serviciilor telemedicale. Totodata, se asigura acumularea experientei si cunostintelor la nivel national în domeniul telemedicinii.

Dezvoltarea conditiilor noi de piata în prestarea serviciilor medicale a marit posibilitatile de atragere a investitiilor, inclusiv private, în sectorul sanatatii. Parteneriatul public-privat poate fi o metoda de atragere a investitiilor în dezvoltarea serviciilor telemedicale de înalta calitate si economic eficiente.

Evaluarea impactului telemedicinii pentru Republica Moldova

Implementarea telemedicinii în Republica Moldova va contribui la:

- apropierea serviciilor de sanatate de calitate de locul de trai al pacientului, inclusiv în zonele rurale sau izolate;
- ascendentă calitatii instruirii medicale profesionale la toate nivelele;
- informarea mai buna a populatiei despre starea de sanatate si prezentarea informatiilor publice utile în domeniul sanatatii.

Experienta mai multor tari demonstreaza ca, odata cu cresterea nivelului de utilizare a serviciilor telemedicale, se reduc costurile acestora, comparativ cu costurile serviciilor medicale si metodelor de instruire traditionale, si se asigura recuperarea avansata a investitiilor în telemedicina.

Implementarea cu succes a serviciilor de teleconsultatii va contribui la economisirea surselor financiare pentru sistemul de sanatate, prin extinderea serviciilor cost-eficiente de sanatate, disponibile la nivel primar si secundar, la optimizarea fluxului (pathway) pacientilor în institutiile sistemului de sanatate.

Serviciile telemedicale de monitorizare si îngrijire la domiciliu vor asigura prevenirea si reducerea duratei spitalizarii, asigurând economii concomitente.

Impactul economic al telemedicinii este demonstrat în cadrul serviciului de asistenta medicala urgenta. Procedura de receptionare a comenzilor implica proba (triaj) telefonica, care reduce numarul comenzilor executate neargumentat.

Evaluarea utilizarii sistemului de videoconferinte în instruirea continua a specialistilor medicali, demonstreaza aprecierea înalta a metodei si calitatii instruirilor telemedicale. Eficienta economica a instruirilor telemedicale este net superioara instruirii prin metode educationale traditionale.

Interesul sporit fata de telemedicina al tarilor dezvoltate este conditionat de impactul social al accesibilitatii si calitatii serviciilor medicale, îmbunatatirea starii de sanatate si calitatii vietii populatiei.

Serviciile de teleconsultanta contribuie la uniformitatea acoperirii teritoriului cu personal medical si apropiere asistenta medicala specializata de profil de locul de trai al pacientului. Concomitent, se reduc cheltuielile pacientilor pentru calatorii costisitoare la institutiile republicane. Prin utilizarea teleconsultatiilor, accesul grupurilor-tinta (paturi sarace, mame tinere, bolnavi cronici, persoane cu dizabilitati, persoane în detentie, persoane socialmente vulnerabile etc.) la servicii medicale se îmbunatateste.

Prin utilizarea serviciilor telemedicale poate fi facut un pas nou spre asistenta sociala integrata în tara. Monitorizarea telemedicala la distanta asigura cresterea calitatii supravegherii si tratamentului pacientilor în afara stationarului, prevenirea maladiilor si depistarea precoce a starilor grave si urgente. Îngrijirea telemedicala la domiciliu previne institutionalizarea persoanelor cu necesitati speciale si îmbunatateste calitatea vietii lor în comunitate.

Cresterea calitatii serviciilor medicale este indispensabil legata de instruirea profesionala continua a personalului medical. Introducerea noilor forme de instruire profesionala cu utilizarea

TIC va conditiona cresterea competentelor personalului medical si a calitatii serviciilor medicale prestate de catre acesta.

Asigurarea accesului la informatii veridice de sanatate, pentru populatie si pacienti, va contribui la cresterea responsabilitatii personale de starea de sanatate, reducerea concomitenta a riscurilor pentru sanatate si imbunatatirea indicatorilor de sanatate a populatiei la nivel national.

Implementarea cu succes a serviciilor telemedicale va asigura cresterea transparentei relatiilor dintre prestatorii de servicii medicale si pacienti, contribuind la reducerea nivelului de coruptie în sectorul sanatatii.

Posibilitatea extinderii accesului cost-eficient la servicii medicale, în localitatile rurale sau izolate, reprezinta un argument important pentru implementarea telemedicinii în Republica Moldova cu pondere sporita a populatiei rurale.

Prin implementarea si utilizarea telemedicinii, Republica Moldova va efectua un pas important spre realizarea dreptului omului la servicii de sanatate calitative în locul oportun si la momentul oportun.

Bibliografie

1. [1] <http://www.emro.who.int/HIS/ehealth/AboutEhealth.htm>
2. [1] Tehnologii Informationale si de Comunicatii
3. [1] Norvegian Center for Telemedicine a fost numit organizatie pentru colaborare (collaborating organization) în domeniul telemedicinii (din 2002), EFMI si IsfTeH sunt organizatii internationale pentru colaborare (collaborating international organizations) în domeniul e-Sanatatii si telemedicinii
4. [1], „Business Intelligent Services” SRL, Aspectele utilizarii TIC de catre utilizatori, Chisinau, aprilie 2007, p. 23
5. [1] „Business Intelligent Services”, „Prezenta si continutul site-urilor Web în Republica Moldova, 2006”

DINAMICA MORTALITĂȚII COPIILOR DE LA 0 LA 18 ANI ÎN REPUBLICA MOLDOVA, PENTRU PERIOADA ANILOR 2003 – 2008

Constantin Ețco, Mihai Moroșanu, Sergiu Bejenari

Catedra Economie, management si psihopedagogie în medicina

Summary

The general mortality level is the main criterion of the efficiency of Health System activity, but children's mortality – is the criterion of the efficiency of the whole society and it means the positive reproduction of population.

The phenomenon of children's mortality negatively influences the demographic, social, economic and culture of a country. Comparatively with the European countries, the Republic of Moldova is the country with rather high level of children's mortality, our country takes the second place in the East Europe to according this index.

During 2006 – 2008 years the children's mortality in the the Republic of Moldova has risen twice comparatively with previous years 2003 – 2005.

Rezumat

Nivelul mortalitatii generale este un criteriu de baza a eficientei activitatii sistemului de sanatate, iar mortalitatea copiilor – este criteriul eficientei unei societati în mentinerea unei reproductivitati pozitive a populatiei.